

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**EPISTOLAE TRES AD || D. IOANNEM PAPPVM ||
THEOLOGVM LVTHE-||RANVM:|| PRIMA, Excitatoria, cùm in
seruando iureiurando Emetingæ factò, ne-||gligentior
esset Pappus.|| SECVNDA, Refutatoria Parallelorum ...**

Pistorius, Johann

COLONIAE, 1594

VD16 P 3042

Capvt Tertivm, De Ecclesia Græcorvm.

urn:nbn:de:hbz:466:1-43314

gigent: sic iam tertio loco de Ecclesia Græcorū agemus, dimissis contradicentibus & consopito gemitu mortuorum hominum, & vno cumulo reiectis somnijs turbulentis & inconsideratis nugis vestris.

CAPVT TERTIVM, DE ECCLESIA
GRÆCORVM.

Rimus autem in hoc capite paulò breuiore, de quo diu propter publicam Græcorum ad blandas vestras cauillationes respōsionem & adiunctam reiectionem sectæ vestræ actus ab Ecclesia Catholica triumphus fuit. Dissident à nobis veteres Patres Græci in nullo: recentiores verò in articulis sex; processione Spiritus sancti: vsurpatione in Cœna fermentati panis: medio consecrationis in Missa: primatu Romanæ Ecclesiæ: vsu veteris & ante Sacerdotium coniuncti matrimonij in clericis: exhibitione duarum specierum in Sacramento altaris: In reliquis omnibus sentiunt nobiscum.

Nam quod ad Purgatorium attinet, nunquam à Græcis vel priscis vel nouis fuit dubitatum esse purgatorium & locum, vbi animæ non satis in vita purgatæ, aliquandiu in pœna ad maiorem expiationem & ad sordes peccatorum eluendas post obitum distineantur. Tantùm de modo ambigebant Græci, & externum ignem esse non sinebant: Nec Ecclesia Romana quicquam hætenus de igne determinauit: corporeus an incorporeus sit, & quemadmodum vrantur animæ: ignem tamen ex S. Paulo nuncupandum censuit: nec etiam hodie de igne corporeo, cùm de Purgatorio loquimur, sed de loco inter cælum & infernum interiecto litigamus: sitne receptaculum, vbi quædam cælo destinatæ animæ, cùm ex corporibus excesserunt, aliquandiu retardentur dum pœnitentiam hîc in Christi fide & charitate inchoatam compleant & deter-

Bb

gant

gant inhærentes maculas. Id verò Græci perspicuè clarissimeque tum veteres tum recentiores omnes vno ore & calamo perenni que consensione nobiscum sentiunt: nec vel olim vel nunc tam rudes & illationum expertes sunt Græci, sicut sunt Lutherani, vt cum pro mortuis imperiendas eleemosynas, fundendas preces, facienda sacra, & cum animas inde subleuari credunt, negent esse Purgatorium vel locum intermedium vbi quædam animæ aliquandiu discruciatæ, recto deinde itinere vehantur in cælum. Ista Lutheranorum est hebetudo: qui in Apologia Latina, per quam obstruere rimas confusionis suæ voluerunt, palàm ter concedunt (*cap. de vocibus Missæ*) orandum esse pro mortuis, & preces tales non esse inutiles, & non patrocinari se Aërio: vt similiter Lutherus (*tum Anno 22. in Sermone de Diuite & Lazaro, tum tomo 2. Germa. fol. 453. & rursus in Postilla Ecclesiastica Anno 44. cum Crucigeri prologo Vitebergæ recusa*) orationes pro mortuis permittit: tantum ne nimium frequententur: quo tanquam tædio defatigari Deum scelestus scurra putat. Tamen, cum ista confitentur, tollunt Purgatorium: nec ex concessio antecedente necessarium consequens inferri patiuntur: cum si orationes pro illis, qui è vita discesserunt, fundendæ sunt & si vsum aliquem suppeditant, nec temerè ad Deum adhibentur, necesse sit interim eos nec in cælo nec in inferno includi: quibus duobus locis mortui vel non egent precibus vel minimè subleuantur: eo que rursus sine omni tergiuersatione stabiliatur Purgatorium, id est, locus animarum, vbi remotæ à cælo & inferno inter cruciamenta retardantur donec expiatis peccatorum pœnis, puræ nitidæque factæ, importentur in cælum. Aut enim eiusmodi ponendus locus, aut fatendum est sine vlla causa & adiumento orari temerè pro mortuis: & stultos esse Lutheranos qui cum iuari non posse præsentiant, tamen iubeant orare. Sed tam stolidi Græci non sunt: quia ratione vtuntur, & preces, eleemosynas, & Missas ad succurrendum

dum

dum mortuis necessarias existimant: cum priora concesserint, quod illis probatis consequens est, non negant: ne non homines sed orbatae ratione bestiae esse videantur. Itaque in Ferrariensi Concilio in prima statim congregatione quarto Iunii cum nihil vel dubitatum vel disceptatum esset, respondet statim Ephesinus Episcopus, Graecorum nomine: in omnibus quae Latini de Purgatorio disseruerant, assentiri Ecclesiam Graecam, exiguo intercedente discrimine: quod postea 14. Iunii Bessarion, quid esset, explicauit: nimirum totam in eo differentiam consistere, quod Graeci Purgatorium non ignem esse sed locum tenebrosum & plenum molestiae arbitrentur, ubi animae non illustratae diuino lumine per preces & Missas sacerdotum & per eleemosynas expientur & à cruciatus istius loci in libertatem caeli vendicentur. Sed multò apertius sub exitum Synodi istius Florentinae, haesitationem omnem sustulerunt Graeci, cum sine dissimulatione medias, id est eorum qui perfecte nec sancti nec improbi fuissent, confirmant proficisci in ignem purgatorium, donec purgatione habiles factae admittantur ad immediate fruendum aspectum Dei: quod idem in literas Unionis sic relatum fuit: animasque serio poenitentes, antequam pro commissis & intermissis per dignos poenitentiae fructus satisfacerent, è vita in dilectione Dei emigrarunt, poenis purgatorijs post mortem purgari, & tum ut à supplicijs eiusmodi leuationem recipiant, prodesse vehementer uiuentium fidelium suffragia & cum primis sancta sacrificia & preces & eleemosynas aliaque pietatis opera quae à fidelibus pro alijs fidelibus iuxta Ecclesiae praecipua praestari consueuerunt.

Esse igitur locum ubi animae post obitum per tormenta purgentur & maculas peccatorum iniustas animis deleant: veteres & recentiores Graeci aperte fatentur: nec in ista controuersia contra nos: multò uerò minus pro uobis sentiunt: ut tantum sex illa superiora, in quibus disce-

ptamus, sint residua: processio Spiritus sancti, vsus panis fermentati, modus consecrationis, primatus Papæ, matrimonium Sacerdotum, & duæ species in Cœna: in quibus omnibus tamen vel æquè vel multò magis à vobis dissentiunt: quod ordine patefaciemus.

Et quidem de processione Spiritus sancti & pane fermentato sic sententiam vestram aperuistis mittendis aliquot ad Constantinopolitanum Patriarcham & rursus mendicandis literis, vt non dubitemus, cordi vobis esse, quæ tum de Spiritus sancti processione tertio differuistis: & bis fermentatum panem rectè grauissimisque de causis vsurpari conclusistis: quâquam rursus vestra vt inconstantium hominum parum refert, azymus an fermentatus panis in vsum adhibeatur. In illis igitur duobus doctrinam nobiscum contra Græcos vestram coniungitis: nec ad nostatùm, sed etiam ad vos illa dissensio sine discrimine pertinet: & consentimus communiter errare Græcos.

Quòd verò de verbis per quæ cõsecratio in Missa perficitur nobiscum altercantur Græci, id vos sectamque vestram non attinet: qui vt contra nostram, sic multò magis contra Græcorum sententiam dimicatis & rem vniuersam tollitis. Tantùm igitur posteriora tria supersunt in quibus Græci aliquid dicere consentaneum ad similitudinem sectæ vestræ videtur. Sed nec in illis per fugium ad se & receptum vobis vllum concedunt: & nobis tum propiores causa sunt, tum iunctiores cum omnibus circumstantijs.

Primatus enim Papæ tum à Græcis quibusdam non antiquis sed recentioribus in inficiatione ponitur: tum à vobis: sed dissimilimè. Græci enim omnes S. Petro Apostolo potestatem plenissimã & interminatam in omnes Ecclesias orbis terrarum quandiu vixit, relinquunt. Secundò primum sessionis & dignitatis locū Pontifici Romano inter omnes Episcopos & præsertim inter Patriarchas

chas quinque supremos libenter assignant. Tertio in omnes Occidentis Ecclesias imperium maximū sine controuersia Papæ Romano tribuunt, & Ecclesias omnes per Germaniam, Sueciam, Daniam, Angliā, Poloniam, Galliam, Italiam, Hispaniam, Bohemiā, & simul vos & confluxiones concionales vestras sub eius imperium & dominatum subiiciunt, & caput vestrum à Deo cōstitutum Pontificem, & ex ore illius tum Ecclesiarum administrationem suscipiendam, tum doctrinæ integritatem tanquam ex vberissimo fonte hauriendam esse censent: eoque vos quòd sine ductu Romani Papæ vel vnus ex quinque principibus Ecclesiæ in ista libidinosa dissolutione, per vim sine duce & capite vagari & errare vultis, iudicio calamoque suo cōdemnant. Quarto S. Petrum Romæ fuisse & ibi oppetiuisse mortem, & fuisse Papā Romanum & reliquisse posteriores Papas Romanos Episcopatus Romani successores, palàm confitentur: tantum contra antiquissimas primorum Conciliorum leges & sanctorum Patrum Græcorum asseuerationes ipsiusque Iustini-ani Imperatoris rescriptum (*C. de summa Trinitat. l. reddentes. & in nouell. constit. 9. ut etiam Eccle. Romana. & constit. 131.*) & contra Synodi Florentinæ iuratam pacificationem Græci non omnes sed quidam: nec omnium temporum sed tantum posteriorum: nec constanter sed mutabiliter & per dissimiles varietates Ecclesiam suam Constantinopolitanam subiunctam sub Romani Papæ Iurisdictionem esse negant, & quam authoritatem Romano Pontifici in Latinas Ecclesias largiuntur, Patriarchæ suo in Græcas ascribunt. Atqui nihil istorum vos creditis: sed vno furore monarchiam & dignitatem vniuersam Ecclesiæ in Petri persona & successionem conuellitis, & labefactatis gradus & ordines vniuersos, & principem Apostolorum & Romæ S. Petrum & Romanū Papam fuisse & affectum à Nerone supplicio & Papas qui post S. Petrum extiterūt perpetua iugari cum illo perenni que successionem & su-

premiū dignitatis sessionisque locum Romano Pontifici & imperium in Latinas Ecclesias deberi, contra Græcos & scripturam & omnium gentium & ætatum perspicuitatem rabiosè negatis: & minimū vociferatorem erroris & præconem delirij vestri adæquatis cum Papa vel anteponitis: sic vt tota Græcorum de primatu Papæ disputatio vos non attingat nec in societatem erroris recipiat: Sed detestetur octo in vno articulo stultitiarū vestras: & magis à vobis quàm à nobis abhorreat.

Sicut verò in primatu Papæ nihil vobis consentaneum Græci tradunt: sic in matrimonio Sacerdotum pugnant contra libidines vestras apertissimè. Tametsi enim (vt est folio vestræ impressionis 129 in primo ad vestros Patriarchæ respõso) futuris sacerdotibus qui in libidine continere se non possunt (*παρθενευσαν μὴ δυναμένοις*) veniam ducendi in matrimoniū vxorem, priusquam sacris ordinibus initientur, recentiores Græci tribuunt, & maritos prius factos à sacerdotio non depellunt: tamen factis sacerdotibus, cūm promiserunt castitatem, licentiam matrimonij non largiuntur: ne quidem si millies vrantur & vsque ad animam ardeant: sed si per imbecillitatem peccent, castigationibus per pœnitentiam & alijs afflictionibus non ad nubendum sed ad lamentandum peccatum & ad refrenandam luxuriam & ad discendam continentiam puniūt: quemadmodum isto loco Patriarcha Græcè loquitur: Interpres enim Latinus turpiter & ridiculè corruptit.

Orientalis tamen vetus Ecclesia tota cūm adhuc in deuotione & non in carnis petulātia ferueret, vsum matrimonij ab officijs sacris prorsus alienū esse voluit: nec concessit vt mulierum cōsuetudine, quas antè duxissent, vterentur sacerdotes: multò minùs vt nouas in sacerdotio facerent nuptias. Sic enim Epiphanius lib. 2. Tom. 1. contra Catharorum hæresin 59 clarissimè testatur, cūm
 „ inquit: Ecclesia Subdiaconum, Diaconum, Presbyterum
 & Epi-

& Episcopum viuentem & liberos adhuc procreantem, tametsi vnus vxoris virum, tamen non suscipit: sed cum qui ab vna abstinet vel factus viduus est: maximè vbi Canones Ecclesiastici accuratè seruātur. Sed contra me vrbis, accidere, vt in quibusdam locis adhuc progignant liberos Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi. Verùm id nō fit secūdam Canones sed iuxta hominum paulatim languescentem rationem: & propter multitudinem clericorum quòd alioquin non inuenirentur, qui Ecclesiæ ministerium subirent. Ecclesia enim Dei Spiritu sancto rectè gubernata quia semper id, quod magis decorū est, spectat, laborat vt sine distractione sacrificia Deo offerantur, & spiritualia munera cum omni beneuolentissima conscientia expediātur. Quod eò intelligere debes, quia decet propter repentinò interuenientes liturgias & functiones vacare Deo Presbyterum & Diaconū & Episcopum. Si enim etiam Laicis S. Paulus mandauit, vt ad tempus vacarent orationi: quantò magis sacerdotio destinatis viris id ipsum imperat? Illud autem vt sine distractione sit, sic intelligo, vt interim secūdam Deum intentus sit sacerdotio quod spiritualibus officijs administrari debet. Ex quo Epiphaniij testimonio duo colliguntur: fuisse in antiquissimis Canonibus optima ratione & secundum scripturam sancitum, ne quis Episcopus, Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus operam vxoriæ rei daret: deinde cū lex illa propter hominum licentiam paulatim apud Presbyteros, Diaconos, & Subdiaconos contra Canones & scripturam extabesceret, tamen in Episcopis vsu matrimonij nunquam fuisse toleratū: Quod idem repetit in conclusione libri in compendio Apostolicæ Catholicæque fidei, cū ait: Sacerdotium ex virginibus maximam partem: vel certè ex solitarijs: aut si illi ad ministerium non sufficiunt, tum ex his qui à proprijs vxoribus continuerunt, vel post primas nuptias in viduitate viuunt, deligi sacerdotes: **NEC LICERE IN ECCL**

CLESIA

» CLESIA CHRISTI vt digamo etiam continenti &
 » viduo facto mandetur sacerdotium vel officium Episco-
 » pi, Presbyteri, Diaconi & Subdiaconi: sed Lectorum esse
 » conditionem aliam, qui sacerdotes non sint. &c. quem
 locum versor Lutheranus turpiter confudit. Sic igitur
 de Sacerdotum matrimonio sensit Epiphanius: & iniu-
 riam horribilem Centuriatores primùm: deinde lamen-
 tabilis eorum simius Exabbas Blavbeurenensis faciūt, cùm
 locum qui est in 61 vel 41 hæresi Apostolicorum, cōuer-
 runt ad connubia sacerdotum: tanquam si Epiphanius
 iuberet vt sacerdotes laxato continentiae voto potius in
 ipsa dignitate sacerdotis nubere quàm intus se flagitijs
 & stupris polluerent: quod Epiphanius nūquam somni-
 auit: & sacerdotes nullo verbo expressit: voluit tantùm
 pro istius seculi sententia: vt virgines monachi, sancti-
 moniales, & similes personæ post violatam virginitatem
 & continentiam facerent quidem nuptias: tamen simul
 per diuturnam pœnitentiam & afflictionem satis diu ca-
 stigatæ tandem reciperentur inter peccatores in Ecclesi-
 am ad participandam communionem: non ad obeun-
 dum sacerdotium.

Vt verò Epiphanius coniugium Sacerdotum vitupe-
 rauit: sic idem eodem modo ante Epiphaniū canon ter-
 tius vulgatus vel quartus Arabicus Niceni concilij ex-
 pressè prohibuit: & adhuc positum in suæ ætatis more &
 in vsu Orientis & Aegypti Apostolicæque Sedis, in tra-
 ctatu secundo contra Vigilantium confirmat S. Hiero-
 » nymus, vt alios non reciperēt clericos quàm qui vel vir-
 » gines essent, vel continentes, vel si vxores habuerant, de-
 » sisterēt esse mariti. Vt similiter Eusebius lib. 1. de demon-
 » strat. Euangel. cap. 9. conuenire scribit, vt qui sacriati sunt
 » & in Dei ministerio cultuque occupati, contineant se-
 » ipsos ab vxoris commercio & victum à re vxoria seiun-
 » ctum habeant, quò melioribus studijs vacent liberius.
 Nec aliter S. Chrysostronus in homilia 2. de patientia Iobi
 de im-

de immoderatione suæ ætatis queritur, cum inquit: Vni-
 us vxoris virum esse Episcopum S. Paulus iussit: non ea
 ratione qua id nunc in Ecclesia obseruatur. Oportet enim
 omni profus castitate ornatum esse sacerdotem.

Illa igitur Orientalis Ecclesiæ in prisca vetustate, tum
 ante, tum post concilium Nicenum sententia & vita sa-
 cerdotum erat: à qua postea magis ac magis facti intem-
 perantiores deflexerunt: fortassis quòd narratio vel fa-
 bula de Paphnutio quæ à Sozomeno & Socrate interie-
 cta inter concilij Niceni res gestas fuit, luxuriosos cleri-
 cos, non quidem ad ducendas in sacerdotio vxores, quò
 nunquam Græcorum euagata libido fuit: sed ad vtendum
 antea coniunctis vxoribus redderet animosiores: nec la-
 borarent, verè an vitiosè Paphnutij tractatio ad Græco-
 rum annales arrepsisset: quæ certè cum Epiphanio & Hie-
 ronymo & Eusebio & canonibus concilij Niceni & Chry-
 sostomo non consistit: & tantum à duobus illis incon-
 sultis scriptoribus sine ullius antiquioris vel Concilij vel
 Patris assensu relata in apertum, contra tantos viros &
 testes sustinere se in mendacio non potest: præsertim quia
 Sozomeni historiam S. Gregorius (lib. 6. Epist. 31.) ab Apo-
 stolica Sede tanquam mendacem & hæreticam reiectam
 esse scribit: & Socratem multas alias fabulas interpone-
 re constat. Verum id huius loci non est. Quicquid enim
 vel de Paphnutij fermocinatione in concilio vel more
 Græcæ recentioris Ecclesiæ sentiendum erit: liquet nul-
 lam inde ad vos nouitatemque vestram accedere leuati-
 onem: cum Paphnutius nihil aliud permittat, nisi vt Sa-
 cerdotes cum mulieribus, quas ante sacros ordines vxo-
 res duxissent, commisceri in sacerdotio possint: non vt
 cogantur: sed vt in eorum ponatur arbitrio: Interim cla-
 met tenendam esse vetustam traditionem Ecclesiæ (τὴν ἀρ-
 χαίαν παράδοσιν τῆς ἐκκλησίας) ne cuiquam liceat in statu sa-
 cerdotij progredi ad nuptias: quæ si Anno 324, cum in
 Concilio sententiam suam diceret Paphnutius, antiqua

Cc

fuit

fuit Ecclesię traditio, quando latam istam legem & quàm
 vetustam iam esse putabimus? Sic hodie Græci eodē mo-
 do vsum antea contracti matrimonij, factis postea sacer-
 dotibus relinquunt: tamen nullo modo ferunt vt digami
 vel viduarum & corruptarum mariti transferantur
 ad sacerdotium: nec vt sacerdotes facti implicentur no-
 uis nuptijs, ne quidem si priores vxores de vita demigra-
 runt: nec vt sacerdotum vxores mortuis maritis rursus
 in matrimonio collocentur; nec vt monachus vel san-
 ctimonialis vnquam vlla ratione ius connubij habeat,
 quod extremum tanquam detestabile crimen execratur
 & supplicijs vindicant: in quibus omnibus à Lutherana
 licentia longissimè disiuncti, nihil suffragatur errori ve-
 stro: nec sine maxima inuerecūdia inuocari vt testes opi-
 nionis vestrę possunt: cū in ista re vna, decem peccata
 vestra & decem ab illis defectiones & turpitudines accu-
 sent grauissimè: quòd digamis, quòd viduarū, quòd non
 virginum, quòd trium & quatuor vxorum maritis curam
 Ecclesiasticorum munerum mandatis: quòd in statu Ec-
 clesiastico non semel sed aliquoties nubere: quòd viola-
 ri vota: quòd vxores in matrimonio habere monachis:
 quòd nubere sanctimonialibus: quòd sacerdotum vxoribus
 reperere nuptias permittitis: quòd in istis omnibus
 non tantū conuiuetis sed etiam cohortationibus & li-
 bris publicis & collocandis quotidianis exemplis penè
 cogitis: etiamsi intus incontinentiæ stimulum & ignem
 non sentiant & cū minimè peruruntur flammis: vt Lu-
 therus lasciuus monachus, propemodū omnibus libris
 & cum primis in epistola Anno 21 ad Philippum (*in La-
 tinis epistolis fol. 344.*) sacerdotes, tametsi non vrantur, tan-
 tū ad condecorādā nuptialem honestatem & ob so-
 lius Dei timorem ad matrimonium impellit: & idem se
 sine flamma facere testatur (*Tom. 3. Germa. fol. 140. & 151.*)
 cū intus accensus à Venere libidinosus hircus, sic arde-
 ret vt ante epulum nuptiale post primam statim sponsi-
 onem

onem (*ibidem fol. 150 & 151.*) cum Borna sua obscœnum corpus ante benedictionem sacerdotis publicam misceret: & in Sermone feriæ tertiæ post Inuocauit Anno 23 in concionali vesano clamore arrogans homo fugere de cœnobijs monachos & moniales omnes, & per totum orbem terrarum & gentium deleri monasteria voluit: & eodem Anno (*Tom. 2. Germ. fol. 90.*) plus causę esse cur monachis & sacerdotibus & sacris virginibus nuptiæ, quàm cur laicis duæ in venerabili Sacramento species permittantur, hostis pietatis & inflātor libidinum & author periuriorum, in mundi totius aspectu scribere non dubitat: quæ omnia quot verbis traduntur, tot globos flammeos ex faucibus inferni & rictu Diaboli erupisse crederent Græci si legerent. An igitur in matrimonio Sacerdotum adhuc inter vós & Græcos est consentiens sententia? & an ad Græcorum Ecclesiam relictū est vobis contra nos per fugium? quę vestram in sacerdotum & monachorum matrimonijs luxuriam & nubendi libertatem & neglectionem votorum palàm condemnat? à nobis quanquam in re vna in vsu libero prius contracti matrimoniij differt, tamen nūquam asperius reprehendit consuetudinem nostram? nunquam hæresis vel probri loco obiecit: in Florentino Concilio ne quidem minima intentione attigit: imò si negotium attentè reputemus, ad nos qui maritos nullos recipimus, quæstio de vsu matrimoniij non pertinet?

Restat igitur terriò solus articulus sextus de duabus speciebus: in quo si vobiscum non conspirāt Græci, congruunt certè in re nullā in vniuersum. Atqui in eo Græci magis abeunt ad nos: absunt à vobis longissimè, & primum ne quidem in significatione vocis conueniunt. Illi enim duas species rectè porrigi sentiunt, & species (*ἑδν*) vocant externas figuras in sensibus apparentes sine vllō subiecto & mutato etiam priori subiecto, quod sustinebat. Vos verò cū species nominatis, non id spectatis

quod intelligunt Græci, sed per species significatis res ipsas, quarum videntur species, id est, panem & vinum: quod omnes cōceditis, & tu præsertim in flebilibus scholijs quibus Apologiam aspersisti, clamas, cūm nomenclaturam specierum vsurpatis, isto sensu nō facere, in quem accipiunt Papistæ. Sed Græci & Latini vocabulo specierum vnam subijciunt notionem & in vnum prorsus modum intelligunt. Itaque vestræ species & Græcorū commune quidem nomen habent: sed res designant infinitè differentes: nec cūm illi de duabus speciebus loquuntur, ad res vestras duas, panem & vinum, sed ad rerum quæ aliquando fuerunt, respiciunt relicta sine subiecto & incurrentia in sensu accidentia. Nulla igitur in duabus speciebus Græcorum & in duabus substantijs vestris convenientia restat, nisi in solo externo sono & in numero: quòd vt vos res duas & subiecta cum accidentibus: sic illi species duas à subiectis secretas: vterque tamen sub communi dubia appellatione specierum exhibent: nisi quòd Græci constanter species nominant: vos timidè: quæ secunda est inter vos dissensio. Postea rursus species Græci in Missæ sacrificio consecratas & post panis (μεταβολήν, ἢ μεταποίησιν, quibus verbis Patriarcha in responso semper vtitur) veram mutationem relictas superstites & factas corpus & sanguinem Christi & tantūm in sacrificio Missæ & per manus sacerdotis, qui, vt ait Patriarcha, signatus canonicè & vocatus ab Episcopo & ordinibus initiatus sit, sub exitum Missæ laicis suis præbent: & vinum nunquam sine aqua vel consecrant vel communicant cum laicis: sæpe vnam speciem diu antè consecratam (προηγιασμένην) solam, præsertim in septimana sancta, & morituris præbent: & in speciebus extra vsum restare sanguinem & corpus Christi existimant. Res verò vestras corpus esse & sanguinem Christi non sinūt, tanquam ab initiato sacerdote non consecratas, sed pro prophano pane & vulgari vino habent: nec omnino in mensis & sodalitatibus vestris

stris corpus & sanguinem Christi agnoscut. Itaque in duabus speciebus conuenitis cum Græcis tantum in similitudine numeri & in strepitu vocis: discrepatis in nouem differentijs maximis: & cum primis in ipsius nominis notatione & in re, quæ nomine significatur: dum vicissim Græci nobiscum concordant in omnibus: in consecratione: transubstantiatione: sacrificio: vini dilutione: veri sacerdotis intercessione: porrigendis ad laicos non pane & vino sed corpore & sanguine Christi: stabilitate corporis & sanguinis in speciebus etiã extra vsum: usurpatione interdum vnius speciei: & summatim in constanti vocabuli & sono & sensu: tantum in numero specierum, quæ à sacerdote porrigendæ sunt, discriminantur à nobis: & interim de vna specie tanquam de absurda & aduersaria scripturæ consuetudine nunquã nobiscum litigant: nunquam inde nos damnant, vt nouem illa in vobis apertè damnant: nunquam hæreseos nobis notam inurunt: nunquam nobis vt Diaboli Synagogæ, sicut Herbrandus mentitur, reclamant: & in Florentino Concilio, cum se Ecclesiamque suam nobiscum iureiurando sociarent, nullum verbum de hac controuersia posuerunt: magis ipsa pacificatione declararunt, esse non magne considerationis differentiã: & stare Ecclesiæ perfectam conjunctionem cum isto posse contrario vnius vel duarum specierum vsum, cum ipsi interdum sint specie vna contenti. Qui igitur in duabus speciebus à vobis diuerticulis nouem: à nobis tantum vno distant: & qui vos varietatesque vestras in illa ipsa controuersia ab aditu cæli & communitate Ecclesiæ depellunt: in nobis verò perpetuam consuetudinem vnius speciei interdum quidem carpunt: nunquam tamen vt hereticam vel exitiosam conscientijs, vel reiectam in sacris literis asperius infectantur: an, qui sic sentiunt, viciniore vobis & magis à nobis esse remoti? & an stare vobiscum contra nos videri possunt? cum non magis pro duabus speciebus pugnent, quàm fecit olim

præfident & licenter errores fabricans, pars nigrae terræ, magister Lutheri & Luthero cōfidente (*Tom. Latino in præfatione*) magnum sectæ præsidium Philippus, cū isto eodem libro, quem Anno 1523 in lucem extrusum Lutherus gloriosus Scurra Anno 1525 (*Tom. 3. Lat. fol. 160.*) ecclesiastico canone dignum sensit, vsum duarum specierum inter res medias & in nostro arbitrio positas referret: & non peccare scriberet, qui sciens libertatis & credens, alterutra signi parte vtatur (*cap. de signis.*) Non enim tum Philippus Sacramenta agnoscebat, nec vocabulum probabat: sed magis signorū noua nuncupatione nouus hæreticus pascebatur. De Luthero enim quid dicam? qui non tantū laudando Philippi spūto sed etiam disertè necessitatem duarum specierum sustulit, & libertatem vtendi vna vel duabus vel neutra cōstituit, vt in re quam Christus necessariò non exigat, & de qua nihil scriptura definiuerit: sed voluerit esse liberum: nec Christus vllò mandato sanxerit: expresserit tantū facto verboque suo: sic enim loquitur, non solū cū ex Papatus implicatōibus nondum se euoluisset: vt Herbrandus delirat, vel vt nos solemus, cū eum totum furore & tenebris Diabolus nondum compleuisset; & cū adhuc an suscitatus à Deo & an Propheta esset (*Tom. 1. Germ. fol. 400 & 401 Anno 21.*) ipse hæsitaret: (*in Latinis epistolis fol. 344. b. & in captiuitate Babylonica & Tom. 1. Germ. fol. 201. & 211. & 219. Annis 19. & 20.*) verū etiam postea cū doctrinam suam esse purum Euangelium Dei atque Christi, & ex Deo & è cælo ductam & à Christo traditam, & omnis hæsitatiōis atque mutationis expertem & constanter veram nec sub vllius vel hominis vel Angeli iudicium subiectam & se Euangelistam esse seruūque Dei, (*Tom. 2. Germ. fol. 44. & 61. & 70. & 73. & 76. & 82. & 106. & 130. & 131. & 133.*) audacior factus insolentissimè gloriaretur. Tum enim cū ista de se prædicaret, eodem anno, eodem libro, cū perfusus Spiritus sancti splendore & præco Cælestis & ex Dei gre-

mio

mio tractæ doctrinæ videri vellet: cùm Biblia non solum legendo percurrisset, sed cõuertisset in linguam Germanicam, & tractationibus suis dilataffet; cùm scripturam aliquoties ad disceptationem istam adhibuisset: tum inquam adhuc vnus speciei vsus sub Papæ dominatu non quidem laudat: tamen cõcedit, & sumere vnam, vbi vna tantum porrigitur, iubet: imò tanquam à Deo delectus istius controuersie iudex, confirmat, vnam vel duas species non esse simpliciter necessarias, & quod plus fuit, in verbis Cœnæ, negotium totum & millies plus quàm in omnibus speciebus situm esse pugnat, cùm virtus sacramenti tantum contẽplandis verbis non minùs quàm per species hauriatur: Tandem verò horribilem istum fœtorem ibidem (fol. 90.) in mundum inflauit, quem paulò antè meminimus: vt duarum specierum nõ esse tantam necessitatem scriberet, quanta esset inter sacerdotes, monachos & sanctimoniales nubendi. Respõdebit hîc occultator pudendorum Lutheri Herbrandus, ista ex assuetudine ad Papatum & in ebrietate veterum opinionum excidisse prophete suo, cùm ita subito exacuere iudicium & excutere inueteratam sententiam non posset. Diceret aliquid Herbrãdus: primùm si Papistica & ex Papatu suscepta tractaque fuissent omnia quæ primis annis inanissimus homo docuit & postea mutauit: fatum Stoicum: reiectio vocabuli *ὁμοούσιος*: mortalitas anime: sublatio totius ordinis in Ecclesia: & similia infinita. Secundò si ex humano principio per progressionem rationis paulatim doctrinam suam comparasset, & nõ ex cælo verbum Domini & collustrationem vti Euangelista per internam influxionem & altiùs quàm ex humana peruestigatione suscepisset Lutherus, idque de se locis superioribus audacissimè non confiteretur. Qui enim sic illuminatur Prophete & Apostoli, non minutatim discunt, sed vna vice perfectè plenissimeque perfunduntur: præsertim cùm ad lucem veritatis accendendam in cæcum & Idololatriam

tria oppressum mundum mittitur à Deo; vbi nunquam animaduersum fuit, errare Prophetas in religione & in istius rei intelligentia, in qua præferre lumen alijs vt Dei Legati debuerunt: & esset absurdissimū, amandari à Deo Prophetam ad mundum illuminandum: qui iam missus, tum ipse sit obligatus erroribus maximis: tum multa animarum millia quæ cum erroribus ante perfectā illustrationem Prophetæ mortem obierunt, exitio æterno inuoluat. Secundò valeret fortassis Herbrandi effugium, si non ipse Lutherus doctrinam suam non ferre vel mutabilitatem vel iudicium cuiusquam hominis vel Angeli toties tanto ruditu, in libris suis intonuisset: & nisi palàm (*Tom. 2. Latino fol. 519. & 520. & Tom. 2. Germ. fol. 131. & 132. & 133. contra Regem Angliæ*) edixisset, Cœnam Dominicam & alia rerum capita, quas Christianum scire oportet, & quæ docentur in sacris literis, & pertinent ad scripturam vitamque Christianam, & sunt ad salutem necessariæ, sic se tractasse, vt nullus ipsi possit impingere, vnquam aliter sapuisse quàm ab ipso scribendi principio senserit: nunquam cōtradixisse sibi sed sensu eodem ab initio sibi que similem semper perseuerasse, & perseueraturum in æternum in illa sententiâ quam hætenus docuisset: quia Christi & Dei sit immutabilis doctrina: & qui aliter ista docet, quàm ipse fecerit ab initio, esse Dei hostem & filium inferni: tantum in his quæ extra scripturam sunt, & de quibus scriptura nihil habet, variasse & retractasse priores libros & sententias: quæ omnia verba sunt Lutheri, transcrip̄ta fideliter ex vtroque libro.

Vel igitur verum eo loco confitetur, vel finxit falsam & perniciosam rem, Prophetas falsitatis & vates mendacij Lutherus: & siquidē scripsit verum: ad scripturam igitur & ad animæ salutem necessitas duarum specierum non pertinet: & in scriptura nō inest: nec interest, illam à Christianis cognosci: nec attingit vel sacras literas vel Christianam vitam: & in libris posterioribus, in quibus
Luthe-

Lutherus, Vertumnus religionis Lutherus, sententiam priorum librorum mutavit, suo testimonio hostis Dei factus & filius inferni fuit: & similiter Lutherani omnes & ipse Herbrandus & tu Pappé, cum duarum specierum necessitatem tam pugnaci obstinatione contra primum Lutheri sensum vrgeris, damnatis Deum & vos ipsos in adoptionem mancipatis diabolo: quod ego conuictum vobis non facio: fecit Lutherus magister & Propheta vester: cum quo stomachari debetis, non mecum. Si verò Lutherus vanus fuit cum ista scriberet: mentitur igitur turpissimè contra Deum & homines profligatus scurra, cum nihil se mutasse & Christi doctrinam sententiam suam superiorum annorum esse confirmat: omninoque dignus non est, cui perfidè mentienti fides habeatur in re minima: tantoque magis quòd Anno 22, sicut diximus, toties & tot in locis caelestem originem doctrinæ istius consecratur & iudicium Angelorum omniumque mortalium retroponit, nec doctrinam suam vel Angelo vel homini submittit. Rursus enim tum vel verum dixit, vel falsum Lutherus, cum in Dei caelesti missione & traditione doctrinæ tam se petulanter superbeque iactaret. Si verum fuit quod scripsit: nihil igitur in fidei rebus mutare, nihil in doctrina Dei corrigere debuit vel potuit: nec caligine cæcisque nubibus Papatus tum constringebatur cum scriberet: & non solum per glossam impudentiamque suam imponit magistro Luthero iniuriam & contumeliam maximam Herbrandus sed mentitur ipse Lutherus mutabilissimus veterator: qui contra seipsum (*in præfatione primi Lat. Tom. & in 1. Germanico fol. 3. & 4. & 5.*) paulatim se testatur disputando & docendo creuisse & vix ex erroribus emeruisse, primumque vehementer imperitum Antilogias multas scripsisse: & cessisse Papæ in illis, quæ nunc sciat esse detestabiles blasphemias: frequenti meditatione post diuturnam inquisitionem perspexisse quid iustitia Dei esset: errasse & non vno temporis momento

D d   factum

factum statim doctorem vel tam absolutum vt errare nō posset: quæ omnia vel hîc vel illic mentiēs Lutherus extrema ætate Anno 45 effutiuit. Si verò falsum Anno 22 scripsit Lutherus: impudentissimus igitur scurra fuit Lutherus; qui cū se à Deo illuminatum & missum, prodidisse constantem perpetuamque veritatem, nec à se vnquam dissensisse; nec posse vel ab homine vel ab Angelo iudicari doctrinam à se ex cælo susceptam & perlatam in mundum Anno 22 clamet: tamen postea plurima à se constituta & constabilita per annos reliquos 24 ipse retractauit & correxit quotidie quousque animam exutam corpore, sisteret in inferno: & cū primis quod Anno 22 liberum à peccato fecerat, vt quisque vnā speciem sumere posset, id tredecim annis pōst in contrariū reflexit & (*Tom. Lat. 1. fol. 513.*) apertè inexcusabiles esse pronunciauit, qui tunc vel cogere vel se cogi sinerent ad omissionem vnus speciei: de quo agemus in Spiritibus Lutheri. Nihil igitur Herbrandus Lutherum iuuat, cū per caliginem Papatus inhærentem in Luthero & diffluentem paulatim, Antilogias mendacissimi scurræ excusat: magis iniurius est in magistrum & mendacij coarguit: & sectam perdit.

Sed misso Luthero & eius fugituo stipatore Herbrando, redeamus ad pensum nostrum: vnde procacitas & execranda dissimilitudo Lutheri ex medio cursu auocauit. Non igitur Græci in istis sex in quibus à nobis dissentiunt, sentiunt vobiscū: dissident magis à vobis quàm à nobis, non semel sed infinitis modis: & vos propter nuptias Sacerdotum & Monachorum: & propter errores in speciebus Cœnæ: & interuersum primatum & imperium in vos Papæ damnant: nos in iisdem controuersijs quanquam non de toto capite, sed in vna circumstantia interdum leniter reprehendant, tamen damnant nunquam: & vt dicam vno cumulo, in nulla re vobis contra nos fauent: nō solum in illis sex sed in innumerabilibus alijs,

alijs, quæ in S. Patrum Græcorum libris sunt, & adhuc hodie in fide & vsu Græcæ Ecclesiæ retinentur. Et ne illa omnia, quæ infinita sunt percenscamus, repetemus tantum breuiter quæ in tribus Ieremiæ Patriarchæ Responsis includuntur, blandimētis vestris & palpationibus expressa: quam vobis gratiam maximam debemus inimicis nostris, cum religio Græcorum, quo in statu hodie esset, apud nos alioquin propemodum propter Chytrai fraudes in ignoratione iaceret, quod vos hostili quidem animo ad ruinofam vestram maleque materiata fulciendam & ad isto tanquam meretricio fuce contra Christi Ecclesiam pingendam sectam, tamen admirabili Dei consilio perfecistis, vt gladius in nos occultè directus, in iugulum vestrum retorqueretur: & deinde constaret omnibus, non solum quid nostra memoria credant Græci sed etiam quam longè disiuncti à vobis, quanto odio hæresin seditionemque vestram detestentur.

Veterum igitur Patrum Græcorum dissimilitudines omnes & pugnas contra fatuitates ineptiasque vestras hoc loco non attingam: inhærebo tantum in illis quæ nobiscum contra vos adhuc hodie in Græcia tum intus in animis credi, tum foris in Ecclesiæ ceremonijs exerceri, ducta & cōtinuata ex primo Ecclesiæ initio per intercessionem laboris vestri cognouimus. Nihil exaggerabo: strictim includam omnia: & tanquam in angusta tabella suspendam ante omnium oculos, quātas quamque multas res Patriarcha Constantinopolitanus in secta vestra damnet. Id enim officij esse munerisque mei visum fuit: tum vt gratia debita vobis pro maximo labore persoluator: tum vt vno aspectu simul varietas inter vos & Græcos: & similitudo nostræ atque Græcæ Ecclesiæ perlustrari, & non solum infelicitas vestra in aperiendis rimis, quas infercire & suere voluistis, sed etiam temeritas effusè rideri & societas deinde tua ab ambienda Græcæ Ecclesiæ affinitate abstrahi possit.

- I. Sanctè igitur Græci primùm sine tergiuersatione credunt tanquam scripturæ consentanea omnia, quæ in septem Oecumenicis Concilijs includuntur, siue fidem & ordinem Ecclesiæ siue mores & disciplinam spectent: & nihil in manus sumendum vel sentiendum esse docent, præter illa quæ à S. Apostolis & Concilijs instituta & ordinata sunt; & pro Iudæ traditoris discipulis habent, qui in re minima discedunt à Concilijs vel minimum cōtra Concilia & Patres in fide variant (*fol. vestræ impress. 57. 85. 139. 142. 213. 214. 215. 216. 217. 264.*)
- II. Deinde, Scripturam non pro hominum intelligentia vel ex priuata dictatione sed tantùm ad sententiam S. Patrum & Conciliorum explicandam: & testimonia S. Patrum in omnem sempiternitatem vera: nec discedendum à Patrum iudicio in intelligenda scriptura: nec Catholicos esse qui faciunt, & nihil boni superextrui, cùm ab obedientia S. Patrum disceditur, existimant (*fol. 56. 77. 85. 112. 113. 116. 138. 142. 201. 216. 234. 250. 251. 252. 260. 263. 264. 368. 369.*)
- III. Tertio, Ecclesiam Christi vnã & publicam faciunt & aspectabilem, & sic paratã vt errare non possit: ne quidem cùm ab hæreticorum procellis concutitur: sed stabilem esse tradunt, fundatam in petra Christi & in ijs in quibus nititur veritas (*fol. 56. 77. 113.*)
- III. Quarto, traditiones Ecclesiæ tum scriptas tum non scriptas recipiunt & fidem nouam abhorrentem à terminis Patrum veterum damnant, & reiectionem traditionum redundare ad contempionem Dei putant, simulque Lutheranorum ex abusione scripturæ ductas opiniones refutant. (*fol. 85. 131. 132. 133. 250. 251. 260. 360. & alijs prioribus locis.*)
- V. Quinto, solam fidem in iustificatione rident: addunt opera & spem atque charitatem, fontem fidei sicut nominant, sine quibus nemo consequitur salutem (*fol. 64. 65. 71. 76. 117. 123. 133. 221. 228. 231. 232. 233. 237.*)

Sexto,

Sextò, fidem rectam cum flagitiosa vita consistere cõ- VI.
que per mortale peccatum non amitti purant: & fidem
illam rectam (quanquam à charitate non cõformatam)
tamen non historicam sed fidem veram in Christum esse
definiunt: nec fiduciam esse sinunt (fol. 69. 76. 233. 234.)

Septimò, fidem alienam ab omni dubitatione requi- VII.
runt, quoad res quæ fide suscipiendæ sunt: tamen istam
securitatem vel præfidentiam, quam Lutherani ex sola
fide habent, euertit funditus: & sine obseruatione man-
datorum omnium ne quidem sperant salutem (65. 68. 76.
231. 236. & infra in articulo nono.)

Octauò, expianda à nobis peccata post Baptismũ ad- VIII.
missa: & eluenda contrarijs virtutibus, exquisita pœni-
tentia, confessione, lacrymis, planctibus & similibus spi-
ritualibus purgationibus multo labore, & certamine,
longo tempore: nec restare expectacionem aliam gra-
tiæ: & istam veram esse satisfactionem: & per ista opera
nos dealbari à peccatis vt fiamus mundi, copiosè propo-
nunt (fol. 74. 75. 76. 79. 87. 128. 237.)

Nonò, perfectè impleri mandata & quidem omnia IX.
posse: & vt necessariũ ad salutem & vt caput salutis, præ-
standum esse quicquid mandatum fuit: nec sperandam
salutem sine perfecta impletione mandatorum & sine
bonis operibus & sine perfecta abstinentia à malis: nec
valere ad nos excusandos imbecillitatem humanam: &
summatim tum nos primũ cælesti futuros beatitudine
dignos iudicant, cum perfectè & legitimè & sine inter-
missione vnus mandati perficitur lex, quæ secundum spi-
ritum est, & pro virili parte nostra complentur omnia
quibus præstitis regnum cæleste in scriptura promittitur
& intermissis negatur (fol. 64. 65. 66. 67. 68. 71. 79. 123. 124.
125. 126. 130. 141.)

Decimò, salutem eternam gratiæ diuinę transcribunt; X.
tamen vt quisque mortalium suum studium adiungat;
& simul salutis author sit suæ: & eam ad se meritis suis &

- IV sudoribus trahat: & erectus stet ne in vanum gratiam receperit (fol. 70. 71. 114. 115. 125. 134. 135. 259.)
- XI. Undecimò, sentiunt sperandū in solo Deo: non gloriantur in nostra iustitia: tamen etiam in nostro studio (sed non καθόλου neque Pharisaicè) sic fidendum ut interim ad misericordiam iustitiæque Dei referamus omnia (fol. 70. 71. 125. & locis prioris articuli.)
- XII. Duodecimò, magnis asseuerationibus contendūt neminē trahi sed tantū duci à Deo: & principaliter opus esse gratiæ Dei: tamen concurrere liberum arbitrium in conuersione: & eam non coactè expediri: & omnia subiecta sub Dei esse voluntatem, sed sic, ut nihil decedat arbitrio libero: & voluntatem esse in nobis sitam antegrediente Dei gratia, cuius primæ sint & liberi arbitrij secundæ partes ad salutem: & nullam prorsus inter homines Stoicam esse Lutheranam vim atque violentiam: nec operari Deum in nobis mala: nec omnino vel primo vel secundo loco velle peccatum: nec cogere homines ad viuendum secundum virtutem vel ad peccandum sed relinquere ut liberrimè agant & eligāt vel bonum vel malum, etiam post peccatum Adami (fol. 64. 67. 72. 74. 96. 107. 108. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 133. 224. 225. 226. 227. 228. 365. 366. 367. & 368.)
- XIII. Decimotertiò, prædestinari à Deo neminem ad interitū, nisi eum quem Deus præuiderit obstinatè profecturum in peccando: & tametsi omnia antè cognoscat Deus, tamen non prædestinari illa quæ in nostro arbitrio sunt, arbitrantur & explicant (fol. 227. 228. & locis alijs proximis.)
- XIIII. Decimoquartò, conciliari Deum Eleemosynis & impetrari culpæ remissionē & liberationem à pœna & Diaboli captiuitate: & eleemosynas posse omnia: sic ut nemo sine eleemosynis hæreditatem cælestis beatitudinis sperare debeat: & fructum eleemosynarū etiam ad mortuos perferri, ut cum viui pro mortuis in tribuendis eleemosynis

mosynis liberaliores sunt, soluatur peccata mortuorum vel augeatur merces: & summatim auxilium maximum percipiant mortui, qui in pia fidei confessione è vita excesserunt, tum ex scriptura tum authoritate S. Dionysij Magni & S. Gregorij Theologi constituunt (*fol. 87. 90. 92. 93. 94. 105.*)

Decimoquintò, Sacramenta septem, nec pauciora XV. nec plura recipiunt: Baptismum: Confirmationem vel Chrisma S. unguenti: diuinam Communionem: Ordinationem: Matrimonium: Pœnitentiam, & Vnctionem extremam vel sacrum oleum: & omnia vel à Christo & in sacris esse literis consignata, vel tradita ab eius discipulis, & vim habere maximam vel ad conferendam peccatorum remissionem vel ad purgandas & saluandas animas: tamen facultatem & vim omnẽ suscipere ex Christi passione (*fol. 81.*) & veri nominis sacramenta esse sentiunt (*à fol. 77. vsque ad fol. 81. & à fol. 238. vsque ad 242. Item fol. 63. & 64.*)

Decimosextò, in Baptismo diuino lauacro non tegi XVI. vel obrui peccatum originale, sed deleri sentiunt, vt baptizati ab errore & fordibus peccatorum liberati, efficiantur puri (*fol. 63. 64. 78. 238.*)

Decimosseptimò, sine Baptismo saluari prorsus ne- XVII. minem, ex scriptura confirmant (*fol. 85. & 238.*)

Decimooctauò, Pœnitentiam sacramentum & ma- XVIII. gnum Christianorum post baptismum peccantium donum vocant; & huius tres partes faciunt, Contritionem, Confessionem & Satisfactionem: & absolui intus coram Deo neminem concedunt nisi qui corde contrito confessus, pœnitentiam perfecta obedientia & à vitijs discessione testatam faciat (*fol. 64. 81. 87. 130. 241. 242.*)

Decimononò, cõfiteri peccata omnia sine intermis- XIX. sione eorum vel dissimulatione, quorũ quidem memoria repeti recordatione possit: sed tantum Sacerdotibus ab Episcopo initiatis iubent ex Basilio (*fol. 78. 81. 87. 130.*)

Vice-

- XX. Viceſimò, facultatem abſoluendi tantùm permittūt Apoſtoli & illis qui ἀλλήλοδιαδόχως ex continua progrefſione & perpetuo ordine Sacerdotes ab Apoſtoliſ & ſucceſſoribus Epiſcopiſ facti ſunt: Satisfactionem verò (ἰκανοποιίαν) neceſſariam eſſe & per illam elui maculas peccatorum ſentiunt (fol. 78. 87. 128. & alijs articuli oſtanti lociſ.)
- XXI. Viceſimoprīmò, non expreſſa in confeſſione peccata cūm vel per obliuionem in mentem non veniunt vel per verecundiam non enuntiantur, in abſolutione non includunt: tamen orant pro illiſ ad Deum & confidunt futurum vt Deus miſericordiam impertiatur: quæ verò per malitiam occultantur, putant vergere ad grauiter exulcerandam animam (fol. 87.)
- XXII. Viceſimosecundò, Confirmationem neceſſarium ſacramentum agnoſcunt & maximi faciunt, tanquā emundationem animarum & ſignaculum ſignumque Chriſti & doni Spirituſ ſancti: & originem nominis Chriſtiani: & exiſtimant inde roborari animam, & recuperari primam in Adamo impreſſam imaginem & gratiam: & reddi omnia, quorum iacturam in Adami prolapſione fecimus: ſententiãque ſuam probari tum ex Patribuſ S. Dionyſio & S. Chryſoſtomo, tum ex Concilijs & uſu Eccleſiæ (fol. 63. 78. 238.)
- XXIII. Viceſimotertiò, Ordinationem vel initiationem ſacerdotum (χειροτονίαν vel ἱερῶν τάξιν vel τάξιν τῶν ἱερῶν) ſacramentum maximum in veteri nouoque teſtamento traditum & poteſtatem diuinam in ſummo honore habēt: nec quid ſanctum eſſe vel rectè in Eccleſia adminiſtrari iudicant niſi à ſolo Sacerdote, quē Epiſcopuſ ab alio Epiſcopo creatuſ ducto ab Apoſtoliſ & uſque ad illum Epiſcopum perpetuato ordine per manuſ impoſitionē canonicè ſecundum Eccleſiaſticam traditionem obſignauerit, & conſecrauerit, (fol. 78. 80. 105. 108. 241.)
- XXIIII. Viceſimoquartò, ad ſubeundum officium vllum ſacrum Laico, partes & vias omnes præcidūt: ſic vt ad Epiſcopoſ

scopos vel Sacerdotes creandos vel deligendos externis mundanis vel dominis vel populis locum nullum, suffragium nullum, intercessionem nullam indulgeant: & ab illis vel per illorum fauorem & suffragiū electos, non solum ordinum vsum subire non sinant, sed etiam à societate Christianorū abiungant & mulctent exilio (fol. 105. 106. 107. 108.)

Vicesimoquintò, Gradus & ordines in Ecclesia Metropolitanorum, Archiepiscoporū, Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum &c. summa obseruantia sanctissimeque distinguunt: nec transuersum vnguem à Canonum præscripto discedūt: sed Episcopum per Metropolitanum & alios multos Episcopos: Presbyterum, Diaconum & reliquos per Episcopum vnum: Metropolitanum & Archiepiscopum per aliquot Episcopos sine Laicorū adiumento eligunt & consecrant: nec cuiquam docere vel sacrum officiū subire in Ecclesia, nisi isto modo sanctificatum & deuotum Deo & vocatum ab Ecclesia concedunt: præsertim verò hæreticum nullum vel laicum vel ex laico statu repentinò sublatum ad dignitatem Ecclesiasticam in templis suis tolerant (locis ijsdem.)

Vicesimosexto, in istis omnibus ordinandis semper ad primam ætatem Apostolorum respiciunt: vt nemo ordinandi ius habeat nisi Episcopus, qui rursus ab alio Episcopo legitimo, cōtinua retrò ad Apostolos progressionem, dignitatem & officium secundum Canones suscepit (superioribus omnibus locis.)

Vicesimoseptimò, Matrimonium Sacramentum consentitur in veteri testamento institutum & stabilitum à Christo, per quod in vitæ nostræ & procreationis primordium importetur *ευλογία* gratiaque Dei & purgatio animæ (fol. 77. 78. 79. 80. 241.)

Vicesimo octauò, vt ordinatio vel *χειροτονία* ad eos pertinet qui abstracti à mundo & Deo dicati sunt: sic nuptias inquit proprias esse Laicorum: & tamen vsum con-

E e iugij

iugij vereris, cuius vinculo obstricti aliqui, progrediuntur ad sacerdotium, ijs qui continere non possunt, nec mandant nec interdicitur: magis laudant cùm cælibes ad sacerdotium veniunt: tamen factum Sacerdotem vel Monachum vel quemcunque voto continentia obligatum tametsi millies vrantur, coniungere se nuptijs cum mulieribus tanquam rem detestabilem non ferunt, & tales cùm in libidine peccant, puniunt & affligunt per poenitentiam (fol. 77. 129. 135. 260.)

XXIX. Vicefimò, Vnctionem extremam vel oleum sacrum inter Sacramenta referunt & figuram agnoscunt diuinæ misericordiæ, ad veniam impetrandam peccatorum, & ad corporis sanandos morbos, & ad redimendos & faciendos sanctos qui à peccatis ad frugem se & in virtutis viam recipiunt (fol. 77. 79. 81. 242.)

XXX. Tricesimò, Eucharistiam & Baptismū cæteris Sacramentis anteponunt: & in Eucharistia disertè contestantur, panem principio in altari positum, esse purum panem sed postea in ipsum corpus (εις αυτό τὸ σῶμα vel εις ἐκεῖνο αὐτὸ τὸ σῶμα) & vinum in ipsum sanguinem Christi (εις αυτό τὸ αἷμα) à legitimo sacerdote reuera (ἀληθῶς καὶ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ὑπερφῶσ ὑπὲρ λόγον καὶ ἐννοίαν) supra naturam & rationem atque intelligentiam conuerti, trāsmutari & transsubstantiari (μεταποιῆσθαι ἢ μεταβάλλεσθαι) sic vt deinde non panis & vinum restent: nec corpus in, sub, vel cum pane, nec sanguis eadem ratione in vino cōtineatur: nec omnino supersint res illæ duæ sed solū corpus & solus sanguis: nec typus corporis vel sanguinis, sed ipsum & propriū (οἰκῆιον) Domini corpus Deificatum, pro nobis traditum, crucifixum, suscitatum ex morte & subiectum in cælum: & ipse Christi proprius sanguis pro nobis effusus: nec hīc tantūm nominis sit communitas vel similitudo rationis sed rei identitas: (οὐκ ὀνόμασις κοινωνία μόνον ἢ ἀναλογία ὁμοιότης ἀλλὰ πραγματος ταυτότης:) quanquam interim adhuc panis Domini corporis post consecrationem cognominetur: sed
panis

panis à sacerdote *μυσταγωγούμενος* & factus mysticus (fol. 77. 80. 81. 86. 96. 97. 98. 100. 101. 102. 240. 241.)

Tricesimoprimum, Veteres Patres & præsertim S. Basilium, qui dona vel species *ἀντίτυπα* cognominant, in istam sententiam interpretantur; non quòd non verè corpus esse sanguinemque Christi sentirèt, sed quòd vel ad tempus, quòd cōsecrationem antecedit, vel ad perfectiùs per aspectum in vita æterna quàm hîc in participatione Eucharistiæ, quæ illius tanquam typus sit, fruendum Christum, cogitationem animûque suum referrent (fol. 241.)

Tricesimosecundò, Caput sextum Evangelij S. Ioannis ad venerandum Eucharistiæ sacramentum accōmodant: & cum summa reuerentia & metu ad sumendum accedunt: & dignis qui puram conscientiam & fidem stabilem afferunt, remissionem inde peccatorum & vitam æternam & tum animi, tum corporis integritatem pollicentur: indignis verò qui in infidelitate corpus & sanguinem Christi participant, pœnam æternam minantur (fol. 241.)

Tricesimotertiò, aquam vino miscēt, idemque factitasse Christum & nō vinum solum, sed mistum cum aqua nominasse sanguinem suum scribunt (fol. 80. 81. 103.)

Tricesimoquartò: nō tamen propterea corpus Christi vbique esse: nec deportari de cælo in Eucharistiam: sed manere in cælo statuunt (fol. 86.)

Tricesimoquintò, firmissimè credunt ex Canonibus & historijs Ecclesiasticis, Iacobū fratrem Domini à Christo primum factum esse *ιεράρχην*, & informatum ad omnia Missæ mysteria: & deinde Marcum Sanctum & mysticum sacrificium Missæ sanctificantibus (*ιεραργυκούς*) verbis complexum, reliquisse faciendi totius sacrificij modū: quòd idem & S. Basilius fecerit & S. Chrysostomus: tamen uti per vices Græcos Missis duabus posterioribus (fol. 95. 98. 103. 104.)

Tricesimosexto verò, non solùm Sacramentum *εὐχα-* XXXVI.

ρίαν sed etiam Sacrificium (ιεργίαν, λειτεργίαν, προσφοράν, θυσίαν) esse volunt: & quidem tremendum (φρικτήν & φρικώδη θυσίαν) & nouum sacrificium ab ipso Christo post legalis paschatis administrationem institutum & celebratum, in quo ipse Christus pro nobis sacrificetur (θύεται) fol. 80. 85. 95. 98. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 109.)

XXXVII.

Tricesimosseptimò: ad sacrificandum vel faciendam Missam neminem admittunt, nisi rectè, more & instituto canonico initiatum Sacerdotem: quem aiunt quāquam scelestum & indignum, nocere quidem sibi; tamen ex opere operato, cum symbolum suum implet, perinde offerre Christum & administrare sacrificium & propagare sanctitatem in circumstantes, ac si S. Petrus vel S. Paulus obtulissent: cum oblatio sit eadē, quam Christus & quam hodie Sacerdotes immolāt: & Deus gratiam suam etiam per ministros indignos cum hominibus communicet & sacra mysteria perficiat: neque Sacerdotis dignitas sed gratia Dei ista omnia operetur (fol. 82. 85. 104. 105.)

XXXVIII.

Tricesimooctauò: Illa de causa etiam indignos Sacerdotes afficiendos honore à populo putant, & ignominiam imponi Deo, cum Sacerdotes dedecorantur: & turbari secundum S. Chrysostomum ordinem Ecclesiae, cum ouis pastorem, filius patrem, tametsi peccet, corrigit (fol. 82. 83. 84. 85.)

XXXIX.

Tricesimononò: per Missam multis modis subleuari & sanctificari Christianos: tum qui circumstant, tum qui absunt: non tantum cum ipsi Sacramentum percipiunt, sed etiam cum Missam audiunt: & eo ipso quod fit sacrificium: & valere Missam ad propitium reddendum Deum, ad obtinendam veniam peccatorum, ad sanctos efficiendos fideles, ad corroborandam fidem, ad magis inflammandam charitatem, & ad adeundam hæreditatem cælestem, cum in ea Christus pro nobis sacrificetur: tamen duplicari sanctificationem cum post auditum Sacrum accedit participatio Sacramenti: sed ad ista omnia
primo

primo loco requiri fidem iudicant (*fol. 95. 96. 99. 100. 104.*)

Quadragesimo: non tantum viuis prodesse Missam sed etiam mortuis, sæpenumero repetunt: nec orari tantum in Missa sed etiam offerri pro mortuis: & ab Apostolis mandatum fuisse sicut tradit S. Chrysostomus, ut in tremendis mysterijs, & in tremendo sacrificio, oretur pro fidelibus defunctis: fructumque maximum inde & sanctimoniam profluere ad mortuos, qui in fide decesserunt: non tantum ex sacrificio, sed etiam, quia præter communicationem sacrificij & orationum Christus incomperato nobis modo se mortuis fruendum & percipiendum in Missa tradat (*fol. 95. 102. 104. 109.*)

Quadragesimoprimum, deuotè sublatis in cælum manibus, tum populum, tum sacerdotes cum tremendum sacrificium proponitur, adesse iubent: & oblationem quidem foris à sacerdote visibiliter sed sacrificium & specierum transmutationem inuisibiliter expediri censent (*fol. 102. 109.*)

Quadragesimosecundò: totam Missam & omnes præcationes, psalmos, & lectiones quæ ante & post consecrationem adhibentur, laudant & occultas interiores significationes exponunt, quemadmodum non solum usum suum per se præstent sed etiam præterea totam Christi œconomiam, natiuitatem, passionem, mortem, resurrectionem & ascensionem in cælum mysticè adumbrent (*fol. 96. 97. 98. 99. 100.*)

Quadragesimotertiò: Apologiam Lutherana, cum leituriam Græcorum tantum esse gratiarum actionem, & non attinere ad tollendas mortuorum pœnas, & prodesse tantum sumentibus scribit, insimulant mendacij: & ex Græcis Patribus & ex ipsa Missa contrarium probant, & λογικὴν λατρείαν expressè definiunt esse non orationes tantum sed ipsam oblationem & totam (τελετήν) sacram actionem quæ Deo sacrificium exhibet & transmutationem panis & vini efficit (*locis superioribus.*)

- XXXIII.** Quadragesimoquartò: D. Virginē & Sanctos in Missa tum quando species apponuntur, tum quando fit sacrificium, religiosè commemorāt: & tum laudant, tum per eorum intercessionem implorāt misericordiam Dei pro viuis & mortuis & Sanctos ipsos inuocāt in Missa (fol. 102.)
- XXXV.** Quadragesimoquintò, distinguunt inter adorationē *λατρείας* & *σχέσιωσ*, & Deum à quo solo vt à principio in nos res bonæ & optabiles omnes influunt, solum *λατρευτικῶσ* inuocant: D. Virginem verò & Angelos atque sanctos *σχετικῶσ*: & inter vtramque adorationem plus intercedere discriminis aiunt quàm inter mēdaciū & veritatem: sic vt tametsi Sanctos intercedere pro se iubeant, tamen semper primo loco ad Deum confugiant, qui solus opitulari possit: vbi etiam omnia quæ ex Decalogo & alijs locis ad elidēdam Sanctorum inuocationem opponuntur, soluunt; & ludificant Lutheranos quòd metuant ne nimium crescat sancta in Diuos propensio & cultus degeneret in Idololatriam, cū contrà per habitum Sanctis honorē honoretur Deus: & collata in Matrem obseruantia progrediatur ad Christum filium (fol. 128. 243. 245. 246. 247. 249. 251. 254. 256.)
- XXXVI.** Quadragesimosexto: Eadem de causa non in Missa tantum sed semper clamant ad D. Virginem & ad cælestes potestates Angelorum & Archangelorum, ad S. Iohannem Baptistam, ad gloriosos Apostolos, Prophetas, Martyres, Confessores, Pastores, doctores œcumenicos & ad ceteros omnes sanctos viros & fœminas: & quidem
 „ certis destinatisque verbis quæ ascribunt: Sanctissima
 „ domina, mater Dei, intercede pro nobis peccatoribus:
 „ omnes cælestes virtutes S. Angelorum & Archangelorum
 „ orate pro nobis: omnes Sancti & Sanctæ intercedite
 „ te pro nobis: omnes Sancti & Sanctæ intercedite pro nobis
 „ peccatoribus: vt gratia sua & inuicta diuina incompre-
 „ hensibiliq̄ue potestate Crucis propitius Deus nobis
 „ peccatoribus fiat, qui ipsi seruimus & in cōfessione atque
 pœni-

pœnitentia perseueramus, & illuminationē oculorum nostrorum petimus: ne quando obdormiamus in morte & inimicus inualescat cōtra nos (fol. 58. 128. 129. 246. 256.)

Quadragesimoseptimò: Variant preces ad Sanctos: XXXXVII
& interdum, vt diximus, ad ipsos Sanctos conuertunt: interdum Deum precātur, vt propter intercessionem Sanctorum omnium accurrat nobis subsidio & intercīdat laqueos diaboli (fol. 58. 102. 109. 246. 258.)

Quadragesimooctauò: cūm secūdum Cyrillum pro nobis vsque ad extremum iudiciū & in ipso iudicio Sancti etiam mortui, tum pro viuis tum pro mortuis orent; & inde magna sequatur efficacitas, cūm viuis: maior tamē cūm mortui Sācti pro nobis vel viuis vel inter pœnitendum mortuis intercedunt: Ad Deū quidem vota omnia dirigūt & à Deo solo tanquam fonte auxilium in omnibus tribulationibus expectāt: sed nihilominus Sanctos omnes mediatores & intercessores faciunt & inuocant non vt Deos vel vt redemptores, sed vt amicos & ministros Dei & patronos totius generis humani qui Dei conspectu & colloquio libero fruantur: primo quidem loco (ἐξαιρέτως) diuam & totam sanctam, Virginem matrem Domini: postea choros omnes Angelorum & Sanctorum (fol. 95. 109. 111. 128. 129. 243. 244. 246. 247. 251. 256. 369.)

Quadragesimononò: nec solūm vt intercessores inuocant sed etiam vt Patronos qui opitulari nobis per acceptam à Deo facultatem queāt & sēpe iam inuocati fugauerint dæmones & proffigauerint tentationes: & Angeli vocati continuò missi à Deo, tulerint præsidium cōque de lob 42 cap. & alijs locis, refutant Lutheranos qui alienis orationibus non indigent: contenti suis: cūm interim ad Deum satis orari non possit: non quòd Deus indigeat sed vt nos frequentia precandi magis suscitetur ad effugiendum torporem (fol. 111. 243. 247. 251. 369.)

Quinquagesimò: vt per inuocationem, sic etiam ponendis statuis & imaginibus: ædificandis sub eorum nominibus

minibus templis: offerendis fructibus atque donis: colenda eorum memoria: decantandis hymnis venerantur D. Virginem & Angelos & Sanctos: rursus non ut Deos sed scheticè ad amorem testandum nostrum, quo in eos & eorum quoquo modo expressas imagines & testimonia sanctitatis ardemus, quo etiam S. Basilius pingi Christi imaginem iusserit (fol. 109. 128. 242. 243. 244. 253. 254. 256.)

XLV. Quinquagesimoprimum, Imaginem Christi & Sanctorum fabricari, & omnes res à Christo gestas & venerandam Crucem in picturas & simulacra referri: & in templis collocari pro laicorum apertis libris & ad amplificandam gloriam Dei iubent (fol. 245. 249.)

LII. Quinquagesimosecundò, factas Christi & Sanctorum & simul S. Crucis imagines rursus non ut Deos sed ut imagines ministrorum Dei & in quorum animis, corporibus, sepulturis, characteribus, imaginibus, gratia Spiritus sancti, non extincta per mortem adhuc post obitum vigeat, scheticè ad significandam in Christum & Sanctos inclinationem adorant & colunt: Deoque per imagines & Sanctos offerunt adorationem & gloriam: eoque cum ex Basilio honor & contumelia imaginis pertineat ad *πρωτότυπον*, ex sexto Concilio tanquam impios detestantur omnes *εικονομάχοι*, & pro Iudæis habent qui contrarium sentiunt, & imagines non adorant: tantoque magis quod ex eiusmodi adorationibus infiniti cumuli sanationum & beneficiorum in uniuersum genus humanum iactentur quotidie: qua de causa Epiphanius contra Collyridianos orationem ut suppositam & adulterinam, ex Damasceno & ex imaginibus in Ecclesia Epiphanius relictis reijciunt: non quod materiam imaginum sed per imagines & in imaginibus Deum & Sanctos adorandos putent (128. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 251. 252. 254. 255. 256. 369.)

LIII. Quinquagesimotertio: præter imagines, reliquias Sanctorum magna deuotione & obseruantia colunt & ad il-

ad illas proiecti effundunt preces, nec dubitāt multa inde beneficia impertiri hominibus, non solū sanandis corporibus sed etiam illuminandis animis (*fol. 243. 244. 269.*)

Quinquagesimoquartò: res omnes cōsecratas & Deo deuotas, vt libros euangelicos, discos, calices, thuribula, candelabra, mensas & similia honorant eodem modo: & superiora omnia de inuocatione Sanctorum & adoratione imaginum atque reliquiarum ex Scriptura, ex Concilijs & S. antiquissimis Patribus probant (*fol. 250. & locis hactenus ascriptis.*) LIIII."

Quinquagesimoquintò: pro mortuis non solū offerunt & rogant in Missæ sacrificio & per dies anniuersarios sed etiam orant priuatim, & liberaliter eleemosynas largiuntur pauperibus: quibus duobus adminiculis credunt solui peccata post obitum, & eos qui in pia confessione & principio pœnitentiæ mortui sunt, leuari infinite: cū solis precibus S. Gregorius Magnus liberauerit animam Traiani Cæsaris Ethnici: & esse muneris officijque nostri, vt istis subsidijs iuueamus mortuos: quod cū dicunt, locum intermedium purgatorium constituunt, vbi maculæ quæ hîc interueniēte morte prorsus elui non potuerunt, per pœnam purgantur (*94. 95. 109. 128. 258.*) L.V.

Quinquagesimosextò: Quadragesimam magnam & cetera per septimanam & reliquum anni tempus Ieiunia: similiter Vigilijs, oblationes ad altare, castigationes carnis & humi dormitiones: similiter dies festos istiusque generis Ecclesiasticos ritus, tanquam ad negotiationem salutis perficiendam necessaria laudant: & quia cōtemni sine æternæ salutis incommodo & distractione Ecclesiasticæ communitatis nec consistere viua veraque fides & timor Dei sine ipsis possunt, obseruari studiosè iubent ad Dei gloriam & sanctorum hominum atque rerum honorem & memoriam & ad animarum vtilitatem (*fol. 103. 109. 111. 119. 120. 126. 127. 131. 134. 259. 263.*) L.VI.

FF

Quin-

LVII.

Quinquagesimo septimò: Virginitatem & continentiam in libidine, nominant rem Angelicam, cum proprium sit Angelorum, non commisceri nuptijs. Sic laudant monachatus & fraternitates: præsertim verò monasticam vitam ex S. Patribus & cum primis S. Basilio vocant vitam & πολιτείαν perfectam: Angelicam: laudabilem: euangelicam: diuinam: *σαυροφόρον*: positam supra metas humanæ naturæ: beatam: mirabilem: diuino scopo institutam: antiquissimam: commendatam in primis concilijs: sanantem peccata post baptismum admissa: recto itinere progredientem ad cælum: & Monachos discipulos sanctos Christi: ciues cæli: imitatores Cherubim: obseruatores omnium mandatorum Dei: & omnino sic comparatos vt nemo vnquam Christianus vitam monasticam riserit: cum contumelia monachis imposita reijciatur in Deum, & præsertim Sanctimoniales sint sponsæ Christi (*fol. 119. 120. 132. 134. 135. 136. 137. 258. 259. 260. 261. 262.*)

LVIII.

Quinquagesimo octauò: præter tonsuram vt totum caput detonsum sit, quam etiam ex priscis retrò temporibus primitiuæ Ecclesiæ & ex Concilio primo docent, requirunt in Monachis & Sanctimonialibus, primò obedientiam: deinde castitatem: tertio libentibus animis susceptam paupertatem & projectionem diuitiarum, vt nihil proprium possideant: acceptas verò ex hæreditate vel aliunde diuitias mancipent monasterio (*fol. 112. 120. 134. 135. 257. 261. 262.*)

LVIIII.

Quinquagesimononò, semel ingressas in vitam monasticam personas vtriusque sexus, quia tãquam ἀναθέματα & in templo Dei suspensa & Deo deuota dona sint, & rebus, concupiscentijs, actionibus mundi omnibus remiserrint nuntium, & indixerint bellum: arbitrantur sine sacrilegio & Anathemate non posse vel ad nuptias vel ad recipiendam prioris vitæ cõditionem adijcere animum: & Clericos qui cum Sanctimoniale tanquam cum Christi sponsa cõmiscantur, deponendos ab ordine: Laicos
percu-

percutiendos excommunicationis fulmine: vbi simul ascribant quomodo probentur & profiteantur monachi: & vota monastica à nobis præstari possint: pueri etiam ad vouendum admitti & monasticæ personæ communi victu & habitatione contineri, & Sanctimonialia claudi debeant ne vnquam exeant, nisi grauissima causa postulante & cùm Abbatisa per benedictionē concedat: tum tamen vt cum vetulis comitatæ statim redeant & foris non pernoctent (*fol. 111. 120. 132. 135. 137. 257. 258. 260.*)

Sexagesimò, in Euangelio mandari à Christo vt propter Deum diuitias vendamus & communicemus cum pauperibus: & mundi spolijs omnibus exuti, accurramus auidè ad cruciferam monachorum vitam: & promereri reiectores diuitiarum, cùm propter Deum faciunt, peccatorum veniam & salutem æternam: & locum Matthei 19. & Lucæ 18. (Vende omnia quæ habes & da pauperibus.) simpliciter & propriè secundum verborum positionem intelligendum esse iudicant (*fol. 112. 120. 258.*)

Sexagesimoprimò, in Pœnitentiæ sacramēto includunt vitam monasticam, tanquam perpetuam pœnitentiam, & post baptismum nouam extinctionem peccatorum: & non posse Deum perfectè apprehendi putant nisi ab eo qui mundum renuntiauit: consecrant verò Deo etiam monasteria & semel per Episcopum consecrata (*καθιερωθέντα*) aboleri vel alienari vel ad secularem vsum referri vel res ad monasterium attinentes distrahi nullo modo sinunt: & hereticos qui in his delinquant, ex Concilio quarto pro Christianis non habent (*fol. 121. 242. 260. 262.*)

Sexagesimosecūdò, gratiam quidem & sufficientiam ad consequendum cælum ex Deo ducunt tanquam auctore bonorum omnium: tamen per multos labores & sudores & non per Dei solam & otiosam in nobis gratiam parari possessionem paradisi: & inde pro ratione laborum & operum futurā in extremo iudicio coronam

& gratiam & retributionem præmiorum & honorū estimant (*fol. 66. 71. 237. 259.*)

LXIII. Sexagesimotertiò, Canones Apostolorū à vobis repudiatos, laudibus maximis afficiunt & ad docendam fidem adhibent (*fol. 105. 126. 139. 142. & passim*) & S. Dionysium, fastidium stoliditatis vestræ, elogijs amplissimis cohonestāt: & sanctissimum à S. Paulo informatum & proximum post Apostolos & ab Ecclesia Dei honoratū virum & præstantissimum in rebus diuinis & S. Pauli successorem atque discipulum & Pontificem Athenarum (*fol. 80. 95. 239. 240. 257. & alijs plurimis locis*) cognominant.

LXIII. Sexagesimoquartò, negant disertè, omnia quæ fide
 » complecti debemus, esse tradita in libris sacris: cùm Ec-
 » clesia Christi per gratiam sponsi sui in diuinis dictis &
 » fundamentis proficiens, multa inuenerit & exornauerit:
 » nec scribat omnia S. Paulus: sed quædam etiam discipu-
 » lus eius Dionysius & post illos duos multa alia lumina &
 » doctores Ecclesiæ: quorum iniquum esset reijcere tradi-
 » tiones, non dissidentes à scriptura, tametsi in ea non ex-
 » pressè inscriptas (*fol. 80. 138. 240. & locis antea in primo, secun-
 do, tertio & quarto articulo notatis.*)

LXV. Tandem sexagesimoquintò, vt de Mariæ sempiterna perenni que virginitate (*fol. 61.*) & de Christo non in diuinitate sed in carne passo (*fol. 59.*) & de alijs superiorum consecrarijs vel relictis in alijs Græcorum veterum & recentiorum libris quæ infinita supersunt, nihil hîc iam attingamus, apertè Lutheranos vos omnes hæreticos vocant & abutentes scriptura sanctis que Patribus ad libidinem vestram; & non incedentes iuxta Canones sanctorum: & non acquiescentes in S. Conciliorum & Patrum interpretatione scripturæ: & conculcantes ea quæ à S. Patribus tradita sunt, & loquentes præter instituta & recepta: & impjos: alienos ab Ecclesia Dei: & euersores Ecclesiæ Christi: & tãquam Iudæos & Gentiles: qua de causa sententiam in vos & nouitates vestras damnatoriam enun-

enunciant & (συρραπεισται) saltatores esse in vestro ludo, & societate vestra & errore cōprehendi & cum schismatibus vestris, quæ quotidie in numero & malitia augetur, cōmunicare prorsus non cogitant de quorum correctione desperarunt: & quos ludæorum affectatores & minimè beatos putant: & ne quidem literas de controuersis religionis capitibus scriptas recipere volūt: iubent magis vt in vestra via progressi vobis desipiatis & alios molestia liberetis (fol. 128. 141. 142. 250. 256. 260. 262. 263. 264. 350. 369. 370. & vbiq̃ue.)

Hæc igitur ex Responsis Patriarchæ cū blandimentis vestris responderet, visum fuit sub contuitum vnum ponere in lumine publico tanquam relati ex Græcia ludibrii vestri trophæum: vt & Græcorum à vobis sectisque vestris discrepantia, & consensio cum Catholicis sine magno negotio aspectaretur, & cachinnarentur omnes fatuitatem vestram: quòd apud Græcos, quorum voluistis ad longiùs spargendum errorem aucupari auctoritatem, tam turpiter collocastis laborem, reiecti ab illis & summa cum ignominia iussi manere deinde domi: prorsus vt eodem tempore funestè vobis cecidit Concordiæ negotium, cū coherentes nullo vinculo sectas vestras, vendendis & extorquendis subscriptionibus per mille profectiones & impensas & iniurias & mendacia & violentias frustra in externo vno tegumento tanquam in sacco vno concludere voluistis. Quò magis enim contendistis vt distractiones vestræ obnuberentur & foris color vnus appareret intus infinite pugnantis dissimilitudinis: hoc plus deformitas vestra extracta in lucem & subiecta sub oculos fuit.

Ad istas verò Sexaginta quinque Papisticas Græcorū à vobis fatuitatibusque vestris hostiliter discrepantes sententias cū priora viginti septem discrimina apponentur: primū nonaginta duo maxima crescent inter vos & Græcos dissidia: deinde cū hæc genera in partes quas

in communione sua amplectuntur, rursus diuidentur, & ex antecedentibus ducentur consequentia: tertio, cum reliquæ ex antiquorum Græciæ Patrū & etiam ex recentium scriptorum libris, religionis & ceremoniarum differentiæ conuenient, quantus & quàm innumerabilis cumulus aceruabitur, discordiarum inter vos & Græcos? cum interim in nullo articulo Augustanæ confessionis & in nullo toto inter nos adducto in controuersiam capite uobiscum sentiunt: condemnant vos apertè & iustificationem ex non sola fide: necessitatem & efficaciam operum: occupationem cæli ex nostris meritis: inuocationem Sanctorum: adorationem imaginum: liberum arbitrium: Missas pro uiuis & mortuis: & omnes Antichristianismos atque Idololatrias nostras quales uobis in vertigine & obstinatione uestra vel stolidè uidentur vel sceleratè finguntur, in fidem suam suscipiunt & rectè pro sincero sanctissimo quæ cultu diuini numinis habet: quædam etiam magis, quàm nos, dilatant. An igitur, Pappe, Lutherani sunt Græci? An & Herbrandus & Hunnius & Chytræus boni uiri sunt? qui cum ipsi communicatas inter Patriarcham & Tubingensem Theologicam societatem literas uel in publicum Anno 84 euulgassent uel sine dubio legissent: tamen adhuc in Thesibus & Epistolis & Præfationibus post Annum 88 ad Græcos receptū querunt, & contra cōscientiam mutuari ab illis Ecclesiæ suæ antiquitatem conantur? tam turpiter de theatro repulsi & publicatione actorum à seipsis de aperto mēdacio reprehensi? Ita sine dubio pudet illos nouitatis ut intus conuicti, cum ab amicis & per ueritatem non possunt, ab hostibus per mendacia surreptum colorem appingāt errori suo: tantum ut auditoribus fucum obijciāt & altiùs infigant sectam. Tu uerò, Pappe, quod facturum cōfido, ne magis periclitare pudorem tuum: si animam sistere in Dei luce non vis, tamen existimationem tuere, quam apud ciues habes: confitere in controuersijs nostris Pa-

pistas

pistas esse Græcos & in quibusdam liberaliores & duriores quàm nos sumus: nihil sentire cum Lutheranis nec in vna specie, nec in primatu Papæ, nec in vsu matrimonij in Sacerdotibus: nec si ista cõtra nos essent, propterea Ecclesiam Græcorum damnatricem sectæ vestræ & in reliquis sexcentis dissimilimam conferre minimum momentum ad defendendam confusionem vestram: cum qua nullo vinculo Christianæ societatis Græci nexi & iugati esse volunt. Imò Pappæ, si non omnium sensuum iudicio & ratione te pertinacia orbavit & vincendi studiũ: disce ex sola Græca Ecclesia mendacia magistrorum, & fœditatem erroris. Quĩ enim pores aliter, si peruicaciam sepones? cùm vir intelligens, animo tecum reputabis, si Antichristica doctrina nostra & Papa Antichristus & religio à Pontificibus deprauata & corruptæ sacrę ceremoniæ essent, quemadmodũ accidere potuerit vt per totum orbem terrarum nõ tantũ sub Papæ dominatu, verũ etiam in prouincijs sub iugum Pontificis non subiunctis, fides Catholica eodem pacto peruerteretur, & Romani Antichristi se Tyrannis sine communitate, sine potentia, sine externo adminiculo ad Græcos se iactaret, & venenum infunderent in eorum fidem Pontifices Romani, quos post Gregorium Magnum, vltimum Lutheri Romanum Episcopum de gubernatione Ecclesiarũ suarum reiecerunt. Vel igitur ante sanctũ Gregorium ista omnia credebantur, quæ creduntur à nobis hodie: vel recentia sunt, quæ hodie nobiscum fide sua amplectuntur Græci: & variarunt superiorum temporum fidem posteriores Antichristi & religionem atque sacramenta Christi adulterarunt turpitudine stercoreis sui: vt ex hãra sua sterminus religionis Herbrandus ructat. Verũ si omnia quæ hodie cum Græcis similiter credimus, antiquiora S. Gregorio sunt: primũ quomodo qui post Gregorium vltimum Episcopum Romanum Pontifices successerunt, facti sunt Antichristi, cùm in religione nihil mutarent? fidem Pa-

dem patrum suorum non corrumperent? relinquerent integram? quod in Antichristum Danielis & S. Pauli & S. Ioannis non congruit? nec si verum illud est, potuit quisquam Pontificum qui secuti etatem S. Gregorij sunt, esse Antichristus: nisi fortassis continuatione vt posteriores Antichristi essent priorum discipuli. Sed tum Lutherus mentietur, qui Antichristū & Papam ante S. Gregorium esse non sinit, & in illo Episcoporum seriem claudit: inchoat in Sabiniano vel Bonifacio Imperium Paparum: & ab illo initio fabricat Papas & Antichristos: & negat vel Papam vel Antichristum fuisse S. Gregorium (*Tom. 4. Latin. fol. 721. & 8. Germ. fol. 218. non ita diu ante mortem & profectiōem in infernum Anno 1545.*) Deinde si ante Gregorium Magnum fides in vniuerso mūdo splenduit nostra, cur noua omnia nostra fingitis & scelestam in nos contra cōscientiam intorquetis iniuriam? Rursus si nostra sunt nata post S. Virum, ante quem Antichristus non exitit: quis eodem modo communis Antichristus perdidit Grāciam & Occidentem? & si Romanus Pontifex fuit, quo adiumento potuit? quibus intermedijs vel rebus vel personis? Nam si accidit, postquā abstracta Grācia ab obsequio Pontificis fuit, quomodo propagarunt posteriores Papæ in Grāciam aspersiones nouas? quam non regebant? cui non suppeditabāt doctores? cum qua nullam exercebant consuetudinem? non alebant amicitiam? Si verò ante perfectum schisma Græcorum post S. Gregorium corrupit Antichristus Grāciā & is Papa Romanus fuit: Primum negāt Centuriatores, stolidum pectus: adoleuisse tum Antichristū ad absolutam speciem: sed adhuc creuisse, dum paulatim educatus à multis & corroboratus ætate numeris omnibus perficeretur. Sed quis interim perfectum Antichristum inuexit in Grāciam? & quo pabulo ibi nutritus anteuertit penè Antichristum Romanum? non tantūm doctrinæ similitudine sed etiam appetendo vniuersalis Episcopi titulo?

Deinde

Deinde adiuro Lutheranos vt quàm charam religionem habent suam, demonstrent vnum ex omnibus Pontificibus post S. Gregorium qui literam vnã religionis cõtra Antecessorem variauerit: vel ceremoniam vnã ad contrariam consuetudinem damnatam à S. Gregorio inflexerit. Veram fidem in Christum concedemus Lutheranis, si aliquid istius seriò & constanter ostendent: vel si literã vnã in doctrina Græcæ Ecclesiæ recitabunt quam cõtra superiorum seculorum fidem Pontifex Romanus mutari iusserit. An fortassis duo sunt Antichristi? Vnus, qui Romam: alter qui Græciam infecit? At hoc quàm est absõnum? quàm alienũ ab omnium hominum mentibus? & à communi intelligendi sensu? quod eoufque nemo Lutheranus dicere per verecundiam potuit? obnuntiarì duos in scriptura Antichristos: & eos locis animisque dissidentes & à se mutuò auulsos, cùm Græcus Antichristus hostiliter sæuaret in Romanũ, tamen conspirasse ad vnã religionis imaginem & ad eodẽ exemplo corrumpendam in doctrina & ceremonijs fidem? Rursus igitur, Pappè, vel fides facit vel superbia Antichristum. Vtrum respõdebis: vel duo iterum erunt Antichristi: vel vnus vim suam in Græciam & Occidentem proferre vel ante vel post S. Gregoriũ debuit. Vna enim est fides Græcorum & nostra: nisi quod de processione Spiritus sancti & pane fermentato & medio consecrationis nos vestris iudicijs rectè sentimus: errant Græci: nec dissensio ista ad Antichristum attinet si Papa Romanus est Antichristus & tamen in duobus illis sentit vobiscum & cum scriptura. Superbia verò an maior apud Latinos fuit, quàm apud Græcos? an Vniuersalis Episcopi nomen ante Gregorium Magnum non fuit affectatum à Græcis? An igitur Antichristus Græciam nõ prius oppressit quàm Occidentem? & tamen isto tempore pars nulla doctrine inter Græcos & Latinos venerat in controuersiam: fides vna cõmunis erat de articulis: ritibus: ceremonijs omni-

Gg

bus:

bus: nihil vno loco credebatur, quod damnaretur altero. Nihil igitur in fide tum Antichristianum erat: vel si fuit, ex anteriori origine ducendum est Antichristi principium: ante omnes sanctos Patres, quousque de publica Ecclesia Christi monimētum in libris signatum, & positum vestigium fuit. Sic verò, quistandem Antichristus erit? cū Christi Ecclesia iisdem fidei & doctrinæ nutrimentis pasta, eodem in omnibus sensu vsque ad S. Gregorium cresceret in Græcia & Occidente.

Pontificem Romanū ipsi liberatis, cū potestatem supremam in Ecclesias omnes detrahitis & primatū ante S. Gregorium non permittitis: nisi fortè vt Lutherus, sic Papa scriptis libris omnes Ecclesias contaminauit. At is quis fuit? & vbi sunt tum scripti libri? Mittamus, Pappæ, somnia & turbulenta visa nocturna, argumenta stoliditatis vestre: solidam veritatem inquiramus in luce librorum, in testimonijs hominum, in reliquijs Ecclesiæ. Quis igitur Antichristus Danielis & S. Pauli fuit ante S. Gregorium? Quis primo loco? quo pacto? quibus adminiculis? quibus libris? natus est? sustinuit se? propagauit? creuit? & quomodo similiter in Græcia? Oriente? Occidente? quare adolescentem ad perfectiorem ætatem nō senserunt S. Patres? vel si illorū memoria Antichristus non erat, quomodo iam est? quo indicio? Potentia enim externa & dominatus Antichristum non constituit. Deum patrum suorum non intelliget Antichristus, inquit Daniel (*cap. 11.*) & glorificabit Deum quem non sciuerunt patres eius: faciet discessionem & extolletur secundum D. Paulum supra Deum, & deficiet à fide 2. Thessa. 2. & 1. Timoth. 4: blasphemias in Deum dicet & corrumpet terram, Apocal. 13. & 19. Id cū propriū sit Antichristi istius singularis, de quo hīc tractamus: nullus igitur Pontifex Romanus post S. Gregorium: nullus ante illum, quousque S. Patrum libri & memoriæ proferuntur, Antichristus fuit: cū priorum & posteriorum fides sit vna: Deus vnus:

vnus: sensus vnus in omnibus articulis & controuersijs religionis. Cum fide S. Patrum coniungebant se Pontifices: & horum vicissim illi sequebantur communem & cum tota Ecclesia cōsentientem sententiam. Viceris rursus, Pappo, si in Iustificatione, Missa, Purgatorio, inuocatione Sanctorum, Cēlibatu & Sacramentis quę Herbrandus, fugitiuus seruus & proditor sectę Herbrandus, tanquam capita nostrę abominationis ponit, mutabilitatē in Ecclesia Christi inter antiquos omnes Patres & hodiernos Papistas vel nouitatem vnā importatam à Pontifice declarabis: non mutilandis sed in sensu natiuo relinquendis testimonijs.

Sed illud poteris nunquā: ne quidem si in tot & tam dissimile te Pappo inuertes, in quot se monstra varietatum & portenta dissimilitudinum ante obitum mutauit Lutherus. Nihil in vniuersum, quod suprā diximus, in fide Romana nostrā & superiorum ætatum post S. Gregorium & sanctos reliquos antiquiores Patres continetur, damnatum communiter ab illis: & nihil nos credimus reiectum & refutatum à S. Patribus. Itaque si tum Antichristus non fuit, ne hodie quidem apud nos erit, discipulos illorum & communi fide cōiunctos: nec erit post sanctos Patres Antichristus Pontifex Romanus, accuratē sequens & studio summo retinēs fidem Patrum & pro hac contra vos & reliquos nouatores belligerans: nec erunt Græci, nisi fortassis error de processione Spiritus sancti & fermentato pane & cōsecratione inducant Antichristum: & omnes hæretici atque schismatici sint Antichristi. Tantum enim tribus illis à nobis pugnaciter dissentiunt; Speciem vnā non damnant: matrimonium Sacerdotum factum ante sacros ordines non mandant sed tolerant: mallent omnes Clericos esse virgines: primatum sæpenumero Papę Romano tribuerūt & ne iam quidem imperium in vos turbasque vestras adimūt. Illa igitur tria tantum à nobis abiungunt Græcos: & hæresis

atque schismatis ignominia notant: Antichristos non efficiūt: cū in duobus & nonaginta superioribus articulis & in pluribus (qui supersunt à nobis ex alijs libris nondum prolati) fidem antiquorum Patrum suscipiant quam illi ab Apostolis sumptam in Græcia seminarunt & ad perpetuitatem excoluerunt.

An forsā, Pape, noua rursus illa sunt in Græcis & nobis & non hausta ex fide Patrum? Sed proposui toties & iam concludens repetam: Arrige aures, Pape: attende quid dicam: Plurima ista quæ Græci nobiscum credunt, & pauca residua quæ contra Græcos credimus, vel tradita à sanctis antiquissimis Patribus omnia eodem exemplo, sensu, modo: vel inclusa in uolucro generis: vel ducta ex concessis: vel certè quod in cælum clamo, confutata & damnata ab illis non sunt. Quod nisi pro Græcis & nobis perspicuum & luminosum faciam: perinde ut de scriptura in Epistola secunda contestatus animā consciētiamque meam fui: sic rursus hoc loco iubeo, ut perfidiæ me accuses & neges esse bonum virum. Contende igitur neruos omnes: excita curam, industriam, assiduitatem tuam: nihil intermitte: quia puros & sanctos homines inuocare nec vis nec potes, implora & appella viros perditos, impuros hæreticos: excita ex Acheronte socios: tantū dimitte Græcā Ecclesiam: quæ te sectamque tuam non roborat: sed iugulat: necat: euertit funditus: & cōsistere cum societate Christiani nominis non patitur.

Non igitur solū deinde pro orbo & ab omnibus Ecclesijs deserto Lutheranismō auxilium Græcorum non implorabis, cōsulens honestati tuæ & ex sempiterna Tubingēsiū ignominia factus circumspēctior: verū in tuens in magistrōrum tuorum mendacia, quibus oculos vestros perstrinxerunt, & agnoscens vetustatem fidei nostrę & rerum in controuersia positarum confluentem inter nos & Græcos conspirationem, quam te intus agnoscere,

scere, obligatum perspicuitate clarissimæ veritatis non dubito: liberabis ipse innocētiam nostram ab Antichristi suspicione: & seruabis tandem Ementingę sanctissimę pulcherrimęque iuratum iusiurandum: & consociatus cum Christi Ecclesia, fies ex Pappo hæretico Pappus Pappisticus: similis maiorum omnium tuorum: qui annis retro mille vixerunt Christiani sanctorumque Patrum discipuli: & tandem in Christi merito possessor cęli. Vel si luctans cum conscientia & perditę conculcans spem salutis æternę, religionem Christi non suscipies & obstinatę hærebis in errore: tamen ad retinēdam laudem honestatis externę, pro secta tua nunquam exposces auxilium Gręcorum: nec isto inani ariete percuties deinde Ecclesiam Christi frustra que pudorę periclitaberis honoremque tuum.

Magis derelictus à S. Patribus & doctoribus Ecclesiasticis & contradictoribus, & Græcis, per quartum postea caput, quò iam properamus, circumferes diligenter animum, an fortassis apud magnas illas locustas, Hussium, Wiclephum & horum procreatores & propagationes comparatum dispersioni varietati que vestrę præsidium vel relictum textrinum sit, vnde suere laceratam pannosam que sectam & tanquam mendicorum pallium varijs fragmētis texere possis. De eo igitur deinde agemus.

CAPVT QVARTVM, DE HAERETI-
CIS QVOS ANTECESSORES ERRORIS

SVI ET PATRONOS FVISSE

Lutherani putant.

VT suprà contestati sumus, in re nulla quæ alicuius cōsiderationis, & posita inter nos in disquisitione sit, contra nos sentire pro Lutheranis Patrem vllum vel scriptorem receptum Ecclesiasticum: sic nunc in hoc capite confiteri palàm

Gg 3 debe-